

ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Яворська А. В., здобувач
Житомирський національний агроекологічний університет

В умовах сучасного високо динамічного розвитку зовнішнього і внутрішнього економічного середовища перед вітчизняними підприємствами органічного сільського господарства постає необхідність впровадження дієвого механізму органічного аграрного виробництва, що орієнтуватиметься на міжнародний досвід соціально та екологічно ефективних технологій виробництва аграрної продукції.

З огляду на це, поряд із інтенсивним світовим розвитком органічного сільського господарства і поступовою його територіальною експансією на наших теренах щораз актуальнішими постають питання забезпечення відповідним природно-ресурсним потенціалом (площею сільськогосподарських угідь, природно-кліматичними умовами спеціалізацією, кваліфікованими фахівцями) тощо. Наявність таких факторів свідчатиме про очевидний рівень екологізації та розвитку економіки соціальної сфери регіону.

Особливостям становлення та розвитку вітчизняного екобезпечного сільськогосподарського виробництва велика увага приділена в роботах таких вчених та практиків, як Артиш В. І., Безус В. В., Бородіна О. М., Гармашів В. В., Гуцаленко О. О., Зінчук Т. О. та багато інших. В їх працях здебільшого висвітлені аспекти взаємодії оптимально збалансованої системи економіко-правових регуляторів органічного сільського господарства та перенесення до вітчизняних умов позитивних закордонних впроваджень. Однак питання можливості відтворення плодово-ягідної органічної продукції побічного лісокористування в перспективі для органіки як складової органічного руху Полісся залишаються не вирішеними та потребують подальшого дослідження з метою посилення інформаційної підтримки в отриманні сертифікаційного

чинного маркування органічної продукції, стабілізації та розвитку пріоритетної галузі.

Практика міжнародного досвіду свідчить про те, що ефективне функціонування органічного аграрного виробництва в умовах конкурентного ринкового середовища є неможливим без державної підтримки, ініціативи самих виробників та кінцевої ланки – споживачів. Державна політика сприяння розвитку органічного сільського господарства має полягати не тільки шляхом бюджетних субсидій на поширення органічного руху, але й забезпеченням у формі законодавчого регулювання, сертифікації та підтримці збуту органічної сільськогосподарської продукції. При цьому надання консалтингових послуг з боку держави суттєво поліпшить ведення роботи інформативної бази підприємств даної галузі.

Очевидним є те, що найбільш стрімко органічне землеробство поширюється за рахунок відведення під нього сільськогосподарських площ. В європейських країнах, таких як Німеччина, Франція, Італія, Іспанія та Польща, площа органічних сільськогосподарських угідь за 2005-2011 роки зросла на 57 %. За аналогічний період в країнах Африки цей показник збільшився у 2,2 рази, а в азійських державах площа органічних сільськогосподарських земель зросла на 38 % відповідно. Екобезпечне аграрне виробництво динамічно поширюється в багатьох країнах, про що свідчить показник зайнятих ним угідь: Австралія – 32,2 % загальносвітової площі зайнятої органічним сільськогосподарським виробництвом, Аргентина – 10,2 %, США – 9,7 %, Китай – 5,1 %, Іспанія – 4,1 %, Італія – 2,9 %, Індія – 2,9 %, Німеччина – 2,7 %, Франція – 2,6 % та Уругвай – 2,5 %. Водночас їх частка у загальних обсягах земельних площ, зайнятих під органічним сільським господарством, складає 75,2 %.

До прикладу, найбільша частка земель, зайнятих під органічним сільським господарством, в сусідніх з Україною європейських державах, зокрема в Словаччині, становить 8,61 %, Польщі – 3,94 %, Угорщині – 2,94 %, Румунії – 1,67 %, Молдові – 0,89 % відповідно [2].

Площа угідь зайнятих органічним аграрним виробництвом в країнах СНД, зокрема в Росії та Білорусі, частка площ зайнятих під органічним сільським господарством становить лише 0,06 % та 0,0012 % відповідно. Таким чином, попри переваги в значному природно-ресурсному потенціалі та у споживчому інтересі в екобезпечних продуктах харчування спрямування державної аграрної політики цих країн залишається недостатнім для розвитку органічного руху [1; 4].

В Україні площа земель, зайнятих під органічним сільським господарством складає 270,3 тис. га, або 0,65 % усіх

сільськогосподарських угідь, що значно більше, ніж в країнах СНД. Попри прийняті Закон України “Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини” та Державну цільову програму розвитку українського села” органічний сектор все ще залишається не досить розвиненим [6; 7].

Як відомо, головною ознакою органічного виробництва є безпека сировини і підтвердження її на всіх етапах її виготовлення, починаючи із сертифікації земельних ділянок відведених під органічне виробництво. Очевидним також є те, що в Україні кількість виробників органічної продукції є порівняно незначною. За оцінками Федерації органічного руху України, обсяг внутрішнього споживання органічної сільськогосподарської продукції у 2013 році становив близько 12 млн євро, що на 52 % більше, ніж у попередньому році.

Житомирський регіон нині представлений насамперед такими виробниками екопродукції, як ПП “Галекс-Агро”, ТОВ “Organic Milk”. Спеціалізацією цих підприємств є вирощування зернових та зернобобових культур (“Галекс-Агро”) та виробництво органічної сертифікованої молочної продукції (“Organic Milk”). Продукція відповідних підприємств сертифікована українською сертифікаційною компанією “Органік стандарт”, яка входить в офіційний перелік сертифікаційних органів, визнаних у Європейському Союзі та Швейцарській Конфедерації. Незважаючи на стрімку популяризацію органічного руху на регіональному ринку Житомирщини на даному етапі, органічна продукція представлена переважно продукцією молочної та зернової галузі сільського господарства. Хоча є всі можливості розвивати органічне садівництво, плодово-ягідне органічне виробництво, яке користується значним попитом на ринках західноєвропейських країн, США та Японії. Щодо вітчизняного ринку органічної плодово-ягідної продукції, то лідируючі позиції зберігає органічне виробництво яблук. Реалізація екологічно чистої продукції здійснюється через оптові організації, роздрібну мережу, у торговельних центрах – 13 %, у плодово-ягідних господарствах – 27 %, на ринках та сільськогосподарських ярмарках – 36 %, в інших місцях – 24 % відповідно. Крім того, необхідно поширювати органічне виробництво ягід чорниць та журавлини, сливи, вишні та інших фруктів [3].

Наразі в Житомирській області немає сільськогосподарських угідь, які були б відведені під розвиток органічного садівництва. Проте природно-ресурсний потенціал представлений сферою збору та заготівлі продуктів побічного лісокористування. Ягідництво, збір лісових грибів, лікарської сировини поліського регіону розвивається динамічними темпами та складає значну частину доходів до місцевого бюджету

області. Так, у 2014 році лісомисливськими підприємствами Житомирщини зібрано 1525,0 т ягід чорниці; 603,0 т ягід журавлини; 190,0 т ягід брусниці; 30,0 т ягід малини; 40,0 т грибів білих; 374,0 т грибів лисичок; 229,2 т лікарської сировини та 23,7 т березового соку, але на даному етапі сертифікацію щодо збору такої продукції не проводять. Надходження до місцевого бюджету за збір продукції побічного лісокористування склали 802,5 тис. грн, що порівняно з попереднім роком менше майже наполовину, проте майже вдвічі більше порівняно із 2010-2011 роками (373,5 тис. грн та 500,5 тис. грн) відповідно [5]. Таким чином, варто звернути увагу на продукцію побічного лісокористування як елемента природно-ресурсного потенціалу Житомирщини. Відповідно отримання сертифікації лісових ділянок, що будуть відведені під органічне ягідництво, надасть можливість розвитку і використання цієї сфери в перспективі для органіки.

Отже, специфіка розвитку органічного землекористування повинна мати вагому підтримку державним субсидуванням та запровадженням єдиного спеціального маркування, що сприятиме формуванню стійких ринкових переваг виробників такої продукції.

Так, найбільш загальною перешкодою для успішного ведення та збуту органічних продуктів харчування залишається проблема відсутності належної інформаційної підтримки щодо сертифікації, без якої європейські ринки збуту залишатимуться недосяжними. Оскільки консультативна робота таких дорадчих консультативних центрів, громадських організацій слугуватиме для виробників допоміжним роз'яснювальним органом, що в інформаційну добу є особливо цінним. Відповідну інформаційну підтримку та консультативну роботу в Україні проводять такі організації: “Полісся-органік” (Поліський центр органічного виробництва, м. Житомир), “OWC” (Центр органічного шляху м. Харків), “Зелене досє” (Інформаційний центр), ГО “Центр екологічної культури в Запоріжжі”, ГО “Екотерра” (м. Львів) та багато ін.

Таким чином, потенціал для розвитку органічного сектора Житомирської області та України в цілому є значним. Основними чинниками його формування є наявність сільськогосподарських угідь; низький рівень використання пестицидів та хімічних добрив; експортна привабливість органічної продукції для країн ЄС; забезпеченість аграрної галузі економіки трудовими ресурсами; міцні традиції ведення сільськогосподарського виробництва у злагоді з природою.

Ринок органічної продукції в Україні невпинно розвивається, проте потребує посиленого інформаційного простору як для спрощеного механізму сприяння чинному маркуванню органічних продуктів, так і для обізнаності споживачів про корисні властивості

регіонального ринку органічної продукції. Попри це виробники екобезпечної харчової продукції мають бути захищені державою шляхом надання дотацій, нормативно-правовими та законодавчими актами, що максимально сприятимуть розвитку цієї сфери.

Література

1. Беленький А. Соответствовать мировым тенденциям: рынок экологически чистой (органической) продукции / А. Беленький // Овощеводство. – 2010. – №3. – С. 25-29.

2. Віллер Х. Світ органічного сільського господарства. Статистика та тенденції 2013 року / Х. Віллер, Дж. Лерноуд, Л. Кільхер. – Дослідний інститут органічного сільського господарства (FIBL). – К., 2013. – 59 с.

3. Винник Г. В. Стан та шляхи підвищення ефективності виробництва плодів за органічного землеробства / В. Г. Винник // Зб. наук. праць Уманського національного університету садівництва. – 2012. Вип. 80 (Частина 2). – С. 76-83.

4. Гошовська З. Органічні підходи: варто очікувати нової хвилі попиту на органічну продукцію як у світі в цілому, так і в Україні зокрема / З. Гошовська // The Ukrainian farmer. – 2010. – №7. – С. 8-29.

5. Житомирщина у цифрах у 2013 році. Статистичний збірник за ред. Пашинської Г. А. – 2014. – 156 с.

6. Закон України “Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/425-18>.

7. Щодо напрямів розвитку органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні. Аналітична записка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1292/>